

BUDJET AUDITI TIZIMINI JORIY QILISH ISTIQBOLLARI

Namozov G‘ayratjon Baxtiyor o‘g‘li
Bank-moliya akademiyasi magistranti

Rivojlanayotgan mamlakatlar qatorida bo‘lgan yurtimizda ham har bir sohada islohotlar, yangilanishlar va o‘zgarishlar amalga oshirib kelinmoqda. Bunda xarajatlar asosan to‘g‘ridan-to‘g‘ri budjet mablag‘laridan amalga oshirilishini hisobga olsak, har qanday loyihalarni bajarishda mablag‘lardan oqilona foydalanish, risklarni minimallashtirish talab qilinadi. Shuningdek qonun buzilish holatlariga, samarasiz yakunlanadigan loyihalarga va mablag‘larni talon-taroj bo‘lishiga yo‘l qo‘ymaslik ham muhim sanaladi. Joriy yilning 16-yanvar kuni O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida **2024-yilda makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishni ta‘minlash bo‘yicha ustuvor vazifalar** yuzasidan videoselektor yig‘ilishi bo‘lib o‘tdi. Aynan shu yig‘ilishda mamlakatimiz Prezidenti ko‘plab masalalar bo‘yicha muammolarni aytib o‘tdi. Jumladan: budjet tizimida ortiqcha xarajatlar ko‘pligi, yirik sanoat tarmoqlariga soliq yuki kamaytirilgan bo‘lsada, ko‘p tarmoqlar davlatga tushumni ko‘paytirish o‘rniga xarajatini oshirayotgani, moliyaviy intizomni kuchaytirib 2024-yilda budjet defitsitini 4 foizdan oshirmaslik zarurligini, soliq tizimi va soliqchilar faoliyatini tubdan qayta ko‘rib chiqish vaqti kelganini va yana bir qator masalalarda yangi loyihalarni qo‘llash zarurligi ta‘kidlandi¹.

Iqtisodiyot jadallik bilan rivojlanayotgan, yangi iqtisodiy tarmoqlar va zamonaviy axborot texnologiyalarining iqtisodiyotga faol qo‘shilib borishi sharoitida moliyaviy nazoratning vazifalari kengayib boradi. Bunda Davlat nazorati organlarining faoliyati uyg‘unlashtirilishi va samaradorligi oshirilishi kerak. Shuningdek mustaqil nazorat bo‘lgan audit tizimini ham rivojlantirish zarur. Iqtisodiyoti yuqori darajada rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatmoqdaki, moliyaviy nazorat tizimida auditning o‘rni, auditor va mijoz o‘rtasidagi o‘zaro munosabatlar kengayib bormoqda. Bugungi kunda ushbu mamlakatlarda davlat moliyaviy nazorat organlarining aksariyatida davlat budjeti nazoratini amalga oshirishning eng muhim usullaridan biri sifatida samaradorlik auditidan keng foydalanilmoqda. Uning eng muhim maqsadi - mavjud davlat resurslaridan

foydalanishning ijtimoiy ahamiyatga ega natijalarini aniqlash, masalan, salomatlik va hayot sifatini yaxshilash, ta'lim sifatini oshirish yoki jinoyatchilikni kamaytirish.

Budjet auditi tizimini joriy qilish va unda auditning xalqaro standartlarini joriy

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 16-mayda o'tkazgan makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash bo'yicha ustuvor vazifalar yuzasidan videoselektor yig'ilishidan.

qilish ushbu sohani yanada takomillashtirishda qanchalik ahamiyatga ega ekanligini ilmiy asoslarda ko'rib chiqsak.

Audit standartlari – o'zining professional faoliyati davomida hamma auditorlar rioya qilishi kerak bo'lgan yagona asos bo'luvchi tamoyillardir. Jahon mamlakatlari o'rtasida milliy hisob va audit tizimlarini yaxlit holga keltirish uchun yagona qoidalarni ishlab chiqilgan. Bu qoidalar auditorlik amaliyotida auditning xalqaro standartlari(AXS) maqomini olgan. Auditning xalqaro standartlari auditning barcha sohalarini qamrab oladi. Doimo o'zgarib turuvchi iqtisodiy sharoitda auditning xalqaro standartlari ham takomillashib boradi.

Budjet auditi budjet ijrochilarining budjet yili davomida qonuniylik, ratsionallik va foydalilik masalalari bo'yicha protseduraga rioya qilganligini aniqlash bo'yicha topshiriqqa ega. Budjet auditining ikkita asosiy vazifasi-budjetni to'g'ri tuzishni ta'minlash, ya'ni budjet qoidalariga muvofiq budjetni ijro etish va mamlakat manfaatlarini yuqori darajada qondirish maqsadida budjet vazifalarini moliyalashtirishni ta'minlash.

Yuqoridagi ma'lumotlar va mulohazalardan kelib chiqib shuni xulosa qilish mumkinki, budjetni nazorat qilishda budjet auditini joriy qilish budjetni yanada to'g'ri va maqsadli bajarishga yordam beruvchi muhim omil sanaladi. Rivojlangan davlatlar allaqachon budjet nazoratini oliy audit organlariga topshirgan va bunda xalqaro standartlar asosida faoliyat olib borishlarini ta'minlagan. Yurtimizda ham moliyaviy nazorat sohasida muhim o'zgarishlar kiritish vaqti kelgan. Mustaqilligi yuqori bo'lgan yuqori salohiyatli kadrlarga ega bo'lgan va xalqaro audit standartlari asosida faoliyat yuritadigan auditorlik organini tashkil qilish yurtimiz kelajagi va ijtimoiy farovonlikni oshirish uchun juda muhim deb hisoblash mumkin.

